

SUOMI TOISENA KIELENÄ

OPETUKSEN TOIMINTASUUNNITELMA VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

SISÄLLYS

SUOMI TOISENA KIELENÄ OPETUKSEN TOIMINTASUUNNITELMA	3
1 S2 -OPETUKSEN TAVOITTEET	3
1.1 Tavoitteiden huomioiminen henkilöstön työskentelyssä	4
2 S2 -OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN	6
2.1 S2 -opetuksen tasot.....	6
2.2 S2 -opetuksen aihealueet	7
2.3 S2 -opetuksen sisältöalueet.....	7
2.4 Oppimisympäristö	8
2.5 Tukikeinot arjessa	8
3 S2 -OPETUKSEN ARVIOINTI.....	10
4 HUOLTAJIEN KOHTAAMINEN.....	10
5 KAKSI- JA MONIKIELISEN LAPSEN KIELENKEHITYS	11
6 KIELENKEHITYKSEN PIIRTEET, JOTKA VAATIVAT JATKOSEURANTAA.....	13
6.1 Lapsi, joka puhuu äidinkielenään suomea	13
6.2 Kaksi- ja monikielisen kielenkehityksen häiriöpiirteet.....	14

LIITTEET

Liite 1. Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi

Liite 2. Linkkejä ja materiaalia hyödynnettäväksi S2 -opetukseen varhaiskasvatuksessa

SUOMI TOISENA KIELENÄ OPETUKSEN TOIMINTASUUNNITELMA

Suomi toisena kielenä -opetus (S2 opetus) on kaksi- tai monikieliselle lapselle annettavaa opetusta, jolla tuetaan lapsen kommunikoinnin taitoja ja kielen kehittymistä. Kaksi- ja monikieliseksi määritellään lapsi, joka tarvitsee ja käyttää kahta tai useampaa kieltä säännöllisesti päivittäisessä elämässään.

Varkauden kaupungin S2 opetuksen toimintasuunnitelma on osa kaupungin varhaiskasvatus- ja esiopetussuunnitelmaa. Suunnitelman avulla taataan tavoitteellinen, pitkäjänteinen ja selkeästi etenevä S2-opetus. Suunnitelma on tehty työvälineeksi Varkauden kaupungin varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

Kielen oppimisen pääpaino on ensisijaisesti sanaston ja peruskäsitteiden oppimisessa sekä arjen kielitaidon vahvistamisessa. Toinen pääpaino, erityisesti esiopetuksessa, on vahvistaa oppimisen kieltä siten, että lapsen edellytykset siirtyä kouluun olisivat mahdollisimman hyvät. Kaikille kaksi- tai monikielisille lapsille tehdään S2-oppimissuunnitelma.

Lapsen kielen kehittymistä tuetaan leikin ja toiminnallisin keinoin luonnollisissa kommunikointi tilanteissa, arkipäivän toiminnoissa ja ohjauksessa sekä säännöllisesti järjestetyissä opetustuokioissa (esim. pienryhmät ja yksilöopetus). Opetuksessa huomioidaan erityisesti lapsen osallisuus.

1 S2 -OPETUKSEN TAVOITTEET

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti monikielisten lasten kielitiedon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä.

Kielellisen identiteetin kehittymisen tavoitteet:

- vuorovaikutustaidot
- kielen ymmärtämisen taidot
- puheen tuottamisen taidot
- kielen käyttötaidot
- kielellinen muisti ja sanavarasto
- kielitietoisuus

1.1 Tavoitteiden huomioiminen henkilöstön työskentelyssä

Vuorovaikutustaitojen kehittyminen

- kuulluksi tuleminen ja aloitteisiin vastaaminen
- sensitiivisyys, muista non-verbaalinen viestintä
- kannustaminen vuorovaikutukseen aikuisten ja lasten kanssa

Kielen ymmärtämisen taidot

- motivoi lasta kielen tarkkaavaiseen kuuntelemiseen (huomioi tilanteen rauhallisuus ja karsi ylimääräiset ärsykkeet)
- huomaa yhdessä lapsen kanssa kuuntelemisen merkitys
- mallinna kieltä (huomioi yhtenevä käyttö aikuisten kesken)
- käytä aluksi lyhyitä ja selkeitä lauseita
- käytä kuvailevaa ja tarkkaa kieltä
- kuvat, esineet, tukiviittomat ja piirtäminen apuna (sanalliseen ohjeeseen liittyvä kiinteästi konkreettinen, toiminnallinen ja kuvallinen malli)
- huomioi kulttuurinen konteksti (suomalaiset asiat eivät välttämättä ole tuttuja muista kulttuureista tulleille)

Puheen tuottamisen taidot

- positiivinen rohkaiseminen ja kannustaminen
- kannustaminen puhumaan ja ilmaisemaan itseään eri tilanteissa
- arkikielen luonnollinen malli
- virheitä ei korosteta, vaan annetaan malli ja rikastutetaan lauseita)
- sanavaraston laajentuminen sanaryhmittäin (ohjaa lasta löytämään sanoja ja käsitteitä myös vieraammille sanoille)
- huomion kiinnittäminen äänensävyihin ja äänenpainoihin

Kielen käyttötaidot

- kielen käyttöä pohditaan yhdessä ja kielen käyttöä ohjataan
- laajenna lapsen kokemuspiiriä ja mielenkiinnonkohteita
- tilannetietoisuus
- huomioi, että kieli sidoksissa konkreettiseen ympäristöön
- kertominen
- selittäminen

- puheen vuorotteleminen
- eläytyminen
- huumorin käyttäminen
- hyvien tapojen opetteleminen
- erilaisiin teksteihin tutustuminen
- puhutun ja kirjoitetun kielen erojen havaitseminen
- kielellisen muistin harjaantuminen
- monipuoliseen ilmaisuun kannustaminen

kielellinen muisti ja sanavarasto

- lorut ja laululeikit
- kielellä leikittely
- nimeäminen (substantiivi, verbi- ja adjektiivisanasto)
- uusien käsiteiden oppiminen asiayhteyksissä
- kiireetön keskusteleminen
- monipuolisen kirjallisuuden lukeminen
- tarinoiden kertominen
- sanojen ja tekstien merkitysten pohtiminen

kielitietoisuus

- lähiympäristön eri kielten havainnoiminen
- kiinnostuksen herättäminen ja lisääminen suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan
- kiinnostuksen herättäminen ja lisääminen lukemista ja kirjoittamista kohtaan
- kielen havainnoiminen ja tutkiminen
- huomion suuntaaminen sanoihin, tavuihin ja äänteisiin
- leikillinen lukeminen ja kirjoittaminen
- rikkaisiin ja vaihteleviin teksteihin tutustuminen
- tarinoiden kertominen
- lasten omien tarinoiden, kertomusten, loru- ja sanallisten viestien dokumentoiminen
- monilukutaidon tukeminen (visuaaliset, auditiiviset ja audiovisuaaliset viestit ja tekstejä)
- toimintaympäristössä on nähtävissä kirjoitettuja sanoja

2 S2 -OPETUKSEN TOTEUTTAMINEN

Varkaudessa kaksi- tai monikielisille lapsille varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalvelujen yhteydessä. Esiopetusta järjestetään sekä varhaiskasvatuspalveluiden että perusopetuspalveluiden yhteydessä. Opetusta toteutetaan lapsen tarpeet huomioiden yleisiä opetussuunnitelman mukaisia kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lasta tuetaan ja rohkaistaan osallistumaan lapsiryhmän toimintaan, leikkiin ja tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin. Lapsen identiteettiä vahvistetaan kunnioittamalla hänen omaa kieli- ja kulttuuristaustaansa. Huoltajia tuetaan ja kannustetaan säilyttämään sekä kehittämään lapsen omaa äidinkieltä.

2.1 S2 -opetuksen tasot

1. Lapsi, joka ei ymmärrä, eikä tuota suomen kieltä

- lapselle taataan perusturvallisuuden tunne yksilöllisen huomioimisen kautta
- selkokieli, elekieli, tunnetilojen sanoittaminen, sanojen toisto, oikean puhemallin antaminen
- arjen sanoittaminen, esineiden ja asioiden nimeäminen (kehonosat, vaatteet, ruokailu jne.)
- arjen toiminnot strukturoidaan, arki ja toimintaympäristö kuvitetaan, tukiviittomien käytetään
- lasta havainnoidaan tarkasti ja hänen ymmärtämisentaitojansa kartoitetaan ja dokumentoidaan
- huoltajien osallistaminen ja heidän kanssaan tehtävä päivittäinen yhteistyö - S2-oppimissuunnitelman laatiminen

2. Lapsi ymmärtää ja tuottaa vähän (1-2) sanaa suomen kieltä

Edellä mainittujen lisäksi :

- alkukartoitus ja arkihavainnot
- tuki ja kannustus kielen käyttämiseen pelien ja leikkien avulla
- oikean puhemallin antaminen
- pienryhmätoiminta, tiivis vuorovaikutus aikuisen ja lapsen välillä
- toistot ja kertaus, oikean puhe – ja lauserakenteen mallintaminen - S2 –oppimissuunnitelman laatiminen

3. Lapsi ymmärtää ja tuottaa suomen kieltä

Edellä mainittujen lisäksi

- huomio kiinnitetään kielen rakenteeseen
- mallintamista pidetään edelleen tärkeänä
- sanojen toistoa pelien ja leikkien avulla
- pienryhmätoiminta
- S2- oppimissuunnitelman laatiminen

2.2 S2 -opetuksen aihealueet

Kielen kehittymisen tukemisessa on tärkeää liittää käsiteltävät aiheet lapsen arjen ja elämän tuttuihin asioihin. Näitä aihealueita ovat:

- minä ja kehonosat
- koti ja perhe
- vaatteet
- ruoka ja ruokailu
- peseytyminen
- lähiympäristö ja paikat (päiväkoti, koulu, kauppa, kaupunki, maaseutu jne.)
- eläimet
- vuodenaajat
- sää
- värit ja
- lukukäsitteet
- vastakohtat

2.3 S2 -opetuksen sisältöalueet

- nimeäminen (substantiivi-, adjektiivi- ja verbisanasto)
- ydinsanaston (puheessa eniten toistuvien sanojen) harjoittelu
- lauseenrakentaminen
- kerronnan taitojen kehittyminen

2.4 Oppimisympäristö

Oppimisympäristön tulee olla houkutteleva, lapsen kielen oppimista motivoiva ja kannustava. Lapselle annetaan aikaa tutustua uuteen ympäristöön ja uusiin ihmisiin. Oppimisympäristössä pitää ensisijaisesti huomioida toiminnollisuus, osallisuus ja leikkiminen.

Psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön vaikuttaa myönteisesti aikuisen taito luoda lapsiryhmään lämmin, kannustava sekä turvallinen ilmapiiri. Aikuisella pitää olla herkkyyttä tilanteissa, joissa lapsi yrittää osallistua keskusteluihin ja toimia ryhmän jäsenenä. Lasten aloitteiden huomioiminen ja niiden toteuttaminen ovat tärkeitä.

Opetus tarjotaan turvallisessa ja rohkaisevassa oppimisympäristössä, jossa lapsella on mahdollisuus läheiseen vuorovaikutukseen aikuisen kanssa. Vuorovaikutus- ja tunnetaitoja opetellaan ympäristössä, jossa saa epäonnistua, kyseenalaistaa sekä pohtia asioita ja ilmiöitä. Ongelmatilanteita ratkotaan yhdessä rakentavasti ja myönteinen palaute on tärkeää.

Ympäristön kuvittaminen ja sanoittaminen ovat lähtökohta kielitietoiselle pedagogiikalle. Kuvia on helppo ymmärtää ja niillä voidaan selkiyttää arjen eri tilanteita: siirtymätilanteita, päiväjärjestystä, ohjattua toimintaa. Visuaalisuus tukee puheen ymmärtämistä ja kuvaan voi myös palata, mikä tukee myös muistia. Lisäksi lapsi voi ilmaista itseään kuvien avulla.

Ryhmän lasten eri kulttuuritaustat ja eri kielet oppimisympäristöön on hyvä tehdä näkyväksi. Lapset voivat esimerkiksi opettaa toisilleen erikielisiä tervehdyksiä.

2.5 Tukikeinot arjessa

Lapsen kielitaidon taso, tarve sekä tavoite vaikuttavat menetelmien ja työtapojen valintaan. Henkilöstön tulee sopeuttaa ryhmän toiminta siten, että jokaisella lapsella on kielellisesti edellytykset osallistua siihen. Toiminnan sopeuttaminen ryhmän lasten kielitaitoon voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi havainnollistamista, kuvien käyttöä ja selittämistä.

Lapselle tarjotaan mahdollisuus osallistua toistuviin kommunikointi- ja kielenkäyttötilanteisiin vaihtuvissa arjen tilanteissa. Kieltä opetellaan yhdessä lapsen kanssa esimerkiksi pukiessa ja ruokaillessa, jolloin kielen oppimisen ja omaksumisen lähtökohtana on arkikielen

luonnollinen malli ja puhuttu kieli on sidoksissa lapsen konkreettiseen ympäristöön. Ja asiayhteyden myötä lapsi ymmärtää sanojen ja käsitteiden merkityksen.

Tilanteiden tulisi olla aina vastavuoroisia vuorovaikutustilanteita. Konkreettisten arkipäivän kokemusten, esineiden ja tekemisen nimeämisten sekä lauseiden rakentamisen myötä lapsen sanavarasto karttuu ja rikastuu. Lasta tulee rohkaista positiivisen ja kannustavan palautteen kautta aktiiviseen itseilmaisuun ja kielen käyttämiseen. Sanojen toistoja tarvitaan paljon. Eri tilanteissa tapahtuvaa harjoitusta ja toistoa tarvitaan paljon. Monikielisen lapsen on kuultava uusi käsite keskimäärin noin 60 - 70 kertaa, ennen kuin lapsi voi itse sitä aktiivisesti käyttää.

Varkauden varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käytetään kielen kehitykseen keskeisten osa-alueiden kehittämiseksi mm. seuraavia työtapoja:

- leikki
- toiminnollisuus
- tutkiminen
- kertominen
- kuvaohjaus
- substantiivien ja verbien nimeäminen ja kuvaavien sanojen käyttäminen
- mallintaminen
- kiireetön keskustelu ja vuorovaikutus
- lukeminen
- lorut ja laululeikit sekä kielellä leikittely, riimittely
- monipuoliseen lasten kirjallisuuteen ja teksteihin tutustuminen
- eläytyminen
- leikillinen kirjoittaminen
- lasten omat tarinat ja niiden dokumentointi
- kuunteleminen
- perushoitotilanteet
- arjen toistuvat vuorovaikutustilanteet

3 S2 -OPETUKSEN ARVIOINTI

Havainnoinnilla on merkityksellinen rooli lapsen kielitaitoa kartoittaessa. Keskustelu yhdessä lapsen huoltajien sekä muiden varhaiskasvattajien kanssa avaa tietoisuutta lapsen kielitaidosta. Huoltajien kanssa on tärkeää selvittää lapsen kielen taidot kokonaisvaltaisesti. Varkaudessa käytetään keskustelun tukena kysymyslomaketta. (ks. LIITE 1 Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi.)

Lapselle laaditaan S2-oppimissuunnitelma, johon pyritään asettamaan mahdollisimman realistiset tavoitteet yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Tavoitteiden toteutumista seurataan säännöllisesti. Arviointia tehdään lyhyellä aikavälillä, vähintään puolivuositain.

On tärkeää havainnoida kielen kehityksen kaikkia osa-alueita, ei vain puheen ymmärtämistä ja tuottamista. Lapsen kielitaitoa on tärkeä havainnoida ja arvioida arkisissa tilanteissa sekä systemaattisesti eri arviointimenetelmien avulla. Varkaudessa käytetään seuraavia arviointi-kartoitusmenetelmiä:

- Kettu-testi, 3–5 -vuotiaille vieraskielisille lapsille, jotka ovat olleet varhaiskasvatuksessa noin vuoden. Standardoitu. (Arvioinnin tekee varhaiskasvatuksen erityisopettaja)
- Roihusten eväsretki, 3–8-vuotiaiden yksi- ja monikielisten lasten kielellisten taitojen kartoittamiseen ja seurantaan. Materiaalin voi ottaa käyttöön välittömästi lapsen tullessa ryhmään. Lausetasoiseen kuvatukeen pohjautuva materiaali. Kuvatuen ansiosta lapsen kielelliset taidot tulevat tehtävien avulla esiin, vaikka puheilmaisuus olisikin vielä puutteellista. Lisäksi Roihusten eväsretki sisältää materiaalia kielellisen tuen suunnitteluun. (Arvioinnin voi tehdä sekä varhaiskasvatuksen opettaja, että varhaiskasvatuksen erityisopettaja)

4 HUOLTAJIEN KOHTAAMINEN

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö luo erittäin tärkeän pohjan lapsen kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. Onnistuneen kasvatuskumppanuuden edellytyksenä on molemminpuolinen luottamus, kunnioitus ja tasavertaisuus. Huoltajien kanssa on hyvä keskustella avoimesti erilaisista kulttuurien piirteistä sekä heidän perheensä tärkeistä arvoista ja toimintatavoista. Varhaiskasvattajan avoin ja luonteva suhtautuminen erilaisiin kulttuureihin ja uskontoihin sekä niiden kunnioitus helpottavat yhteistyön rakentumista.

Molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi esimerkiksi lapsen oppimissuunnitelmaa laadittaessa, on hyvä käyttää apuna tulkkauspalveluita.

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa henkilöstön tehtävänä on keskustella yhdessä huoltajien kanssa opetuksen tavoitteista, sisällöistä ja niiden toteutumisesta sekä suomalaisesta kulttuurista ja kasvatuskäytännöistä. Henkilöstö tiedostaa ja huomioi perheen oman kulttuurin keskeiset asiat, esimerkiksi tärkeät juhlapyhät. Henkilöstön ja huoltajien on hyvä yhdessä miettiä ja sopia yhteydenpidon tavat. Yhteisen kielen puuttuessa esimerkiksi päivittäisten kuulumistenvaihdossa on hyvä käyttää apuna piirtämistä, eleitä, kuvia tai konkreettisia esineitä.

Henkilöstön on hyvä saada perusteellista tietoa lapsen kielen kehityksestä. Millaisissa kieliympäristöissä lapsi on ollut, mitä kieliä kotona puhutaan, millaiset on lapsen oman äidinkielen ja suomen kielen taidot ja miten huoltajat tukevat lapsensa kielen kehitystä. Lapsen sen hetkistä kielenkehitystä arvioidaan liitteenä olevan Kysymyksiä lapsen kielenkehityksen selvittämiseksi- lomakkeen avulla (Liite 1). Lomake täytetään yhdessä huoltajien kanssa lapsen oppimissuunnitelmaa kirjattaessa. Vanhempien kanssa tulee myös keskustella suomen kielen oppimisen merkityksestä ja päivähoitossa toteutettavasta S2-opetuksesta.

Yhteistyökumppanit perheen tukemisessa:

- neuvola
- kotouttamisohjaaja
- perheentalo (vertaisryhmät)
- varhaiserityisopettaja (VEO)
- S2-opettaja kouluilla

5 KAKSI- JA MONIKIELISEN LAPSEN KIELENKEHITYS

Kaksi- ja monikielisen lapsen kielenkehitykseen vaikuttaa muun muassa seuraavat asiat:

- yksilölliset erot
- erilaiset kielikokemukset
- tilannesidonnaisuus
- kielelle altistumisen määrä (tarkasteltava lapsen kaikkien kielten osalta)
- kielen asema yhteiskunnassa, arvostus yhteiskunnassa
- maahanmuuton taustat

- sosioekonominen status
- äidin koulutus
- temperamentti
- sosiaalinen kanssakäyminen varhaiskasvatuksen ulkopuolella
- kielikyvykyys
- altistuminen/syöte (määrä ja laatu)
- aloitusikä
- motivaatio

Tyypillinen kaksikielinen kehitys:

Kaksikielinen lapsi saavuttaa kielenkehityksen merkkipaaluut suunnilleen samassa aikataulussa kuin yksikielinen lapsi. Kielen eri osa-alueilla saattaa esiintyä epätasapainoa. Lapsi omaksuu ensin yhden kielen ja sitten toisen, tätä kutsutaan peräkkäiseksi kielen kehitykseksi.

L1= lapsen äidinkieli

L2= lapsen toinen kieli

L2 Kielen kehityksen vaiheet:

Vaihe 1: L1 käyttö – käyttää omaa äidinkieltään

Vaihe 2: Ei-kielellinen kausi – vaikenee, ei puhu

Vaihe 3: Muotovaihe, kielen fraasimaisuus

Vaihe 4: Produktiivisuus, välikieli (ei-natiivinkaltainen)

- ei ole merkki häiriöstä
- GAP-sanojen käyttö, sana sopii tilanteeseen, mutta lapsi ei osaa vielä tarkentaa (esim. tehdä=leipoa, hypätä, lukea)
- epätyypillisiä muotoja tai jonkun muodon suosimista
- kielten vaikutus toisiinsa, voi auttaa tai hidastaa (L1 vaikuttaa L2: teen)

L2 Kielen kehitys vuosissa:

Välikieli 1 vuosi

Kielen perusosaaminen 2–3 vuotta

Akateeminen kieli 5–7 vuotta

Lähde: Tarja Kinnunen, laillistettu puheterapeutti, Sanat On Oy

6 KIELENKEHITYKSEN PIIRTEET, JOTKA VAATIVAT JATKOSEURANTAA

6.1 Lapsi, joka puhuu äidinkielenään suomea

1-vuotias

Lapsi ei seuraa ympäristöään eikä pyri vaikuttamaan siihen.

Lapseen on vaikea saada kontaktia.

Lapsella on vähän kommunikatiivisia eleitä.

Lapsen jokeltelua on vähäistä tai yksipuolista tai sisältää niukasti konsonantteja.

1,5-vuotias

Lapsella on vähän kommunikatiivisia eleitä.

Lapsella ei ole lainkaan sanoja.

Lapsi ei osaa noudattaa lyhyitä käskyjä.

Lapsen leikki ei sisällä symbolisia toimintoja.

Erityisesti ymmärtämisen vaikeudet yhdistyneenä suvussa esiintyviin kielellisiin vaikeuksiin ovat syy tarkempaan seurantaan.

2-vuotias

Lapsella on alle 10 sanan sanasto.

Lapsi ei muodosta kahden sanan lauseita.

Lapsi ei noudata lyhyitä ohjeita tai ymmärtää ne väärin.

3-vuotias

Sanojen äänneasu on selvästi puutteellinen.

Lapsella on suppea tuottava sanasto (tulisi olla satoja sanoja useista sanaluokista).

Lapsi ei taivuta sanoja.

Lapsi ei noudata kaksiosaisia ohjeita tai hän ymmärtää niitä väärin.

4-6-vuotias

Lapsella on suppea tuottava sanasto (tulisi olla useita satoja sanoja useista sanaluokista).

Esineiden ja asioiden laadun (koko/määrä/muoto/väri) kuvaus on epätarkkaa tai virheellistä.

Lapsen käyttämät lauserakenteet ovat yksinkertaisia.

Lapsella on vaikeuksia taivutusmuotojen hallinnassa.

Lapsi ei osaa kertoa näytetystä kuvasta.

Lapsella on puutteita vuorovaikutus- ja keskustelutaidoissa.

6.2 Kaksi- ja monikielisen kielenkehityksen häiriöpiirteet

- äidinkieli kehittyy hitaasti
- suomen kielen puheen ymmärtäminen kehittyy hitaasti
- lapsella on niukka verbisanasto
- verbitaivutuksissa esiintyy virheitä molemmissa kielissä
- lapsi puhuu fraasimaisin, yksinkertaisin lauserakentein: lyhyet lauseet, helpommat rakenteet käytössä pitkään
- sanaston ja käsitteistön kasvu on hidasta
- fonologinen prosessointi on vaikeaa
- lyhytkestoinen kuulomuisti on kapea
- kielelliset taidot edistyvät hitaasti systemaattisen tuen avulla
- kehitys on hidasta molemmilla kielillä
- ongelmia esiintyy usealla kielen osa-alueella (ymmärtäminen, sanasto, sanantaivutukset, lauserakenteet, kerronta)
- HUOM! Puhe voi olla ääntämyseltään virheetöntä
- huomio myös lapsen vuorovaikutuksessa jokeltelun, kommunikatiivisten eleiden, katsekontaktin ja symbolisen leikin määrä

Jos lapsen kielenkehityksessä ilmenee edellä mainittuja häiriöpiirteitä tai henkilöstölle herää huolta lapsen vuorovaikutuksesta voi ensin konsultoida erityisopettajaa. Erityisopettajan kanssa yhdessä päätetään, onko tarvetta ottaa yhteyttä perusterveydenhuoltoon: terveydenhoitajaan tai puheterapeuttiin. Tarvittaessa yhteydessä voi olla myös toimintaterapeuttiin, psykologiin tai lääkäriin.

LIITE 1.

KYSYMYKSIÄ LAPSEN KIELENKEHITYKSEN SELVITTÄMISEKSI nimi/ikä/pvm_____

Mitkä ovat äidin, isän ja lapsen äidinkielet? Mitä kieltä/kieliä kotona puhutaan? Mitä kieltä lapsen kanssa puhutaan?	
Milloin lapsi sanoi ensimmäiset sanat, lauseet?	
Puhuuko lapsi vähän vai paljon vanhempien kanssa?	Vähän Paljon
Puhuuko lapsi yksittäisiä sanoja vai lauseita? Tulevatko sanat oikeassa järjestyksessä?	
Osaako lapsi nimetä erilaisia asioita (esim. eläimiä, leluja?)	
Kuinka lapsi kertoo, mitä hän haluaa tai tarvitsee? Osaako kertoa puhumalla mitä haluaa ja pyytää apua?	
Ymmärrätkö lapsesi puhetta? (onko puhe selvää, puhuuko lapsi "omaa kieltä"?)	
Mistä asioista lapsi on kiinnostunut?	
Mitä lapsi leikkii kotona tai muiden lasten kanssa?	
Ovatko vanhemmat huolissaan lapsen kielen kehityksestä? (ääntäminen, sanavarasto, ymmärtäminen, muistaminen yms.)	

LIITE 2. Linkkejä ja materiaalia hyödynnettäväksi S2 -opetukseen varhaiskasvatuksessa

- Kielinappu: lastenlauluja suomen kielen ydinsanastolla, sopii hyvin kielenoppimisen alkuvaiheeseen. <https://www.youtube.com/channel/UCioNvXnSYCVr8IHrIRdSMcw> ja www.kielinappu.fi
- Viitottu rakkaus -sivusto: paljon tulostettavaa kuvamateriaalia ja tehtäviä, mm. sanastoa, kategorisointia, riimipareja, tunnekortteja jne. <https://viitotturakkaus.fi/>
- Väriinautit: paljon tulostettavaa materiaalia, mm. teematarinoita, värityskuvia sekä kuvasanastoja, sopii esim. esiopetukseen. <https://www.varinautit.fi/varinautit/materiaali/>
- Kielipalikat-blogi: mm. paljon valmiita tulostettavia kuvasanastoja sekä ideoita kielituokioihin ja koko ryhmän opetukseen. <http://s2vakamateriaalia.blogspot.com/>
- Tähtijengi 1–2: tulostettava suomen kielen harjoituskirja. <https://dialogikasvatus.fi/material/1-2-kirja/>
- Papunet: Papunetistä löytyy paljon S2-opetukseen sopivaa materiaalia, esim. kielenoppimiseen suunnattuja muokattavia ja tulostettavia kuvasanastoja. <https://papunet.net/materiaalia/kuvasanasto-maahanmuuttajalapsille>. Pelisivuilta tehtäviä, selkosatuja ja pelejä. <https://papunet.net/pelit/>
- Maaginen sanasäkki (Sara George, 2017): valmiiksi suunniteltuja S2-tuokioita varhaiskasvatukseen. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125495/maaginen_sanasakkimallinnus.pdf?sequence=1
- Turun yliopiston Dived-hanke: paljon käytännön ideoita, materiaalia ja linkkejä kieli- ja kulttuuritietoiseen varhaiskasvatukseen koottuna yhteen. <https://dived.fi/osku/>
- Ota koppi!: Materiaalia monikieliseen varhaiskasvatukseen, toiminnallisia menetelmiä kielenopetukseen 4-8 -vuotiaille lapsille. <https://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota><https://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/esipuhekoppi-ohjelma/esipuhe> <https://www.monikielisenoppijanmatkassa.fi>.
- Artikkelin nimi "Näkökulmia kielellisten taitojen arviointiin ja kielellisen vaikeuden tunnistamiseen monikielisellä lapsella". <https://journal.fi/pk/article/view/56011/18508>